

บทที่ 5

บทสรุป

ในบทนี้เป็นการสรุปผลการศึกษาค้นคว้าสภาพการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายคือ

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ตามทรรศนะของครูและผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามสถานภาพโดยตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน

การศึกษาค้นคว้า ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 689 คน ประกอบด้วย ครู จำนวน 311 คน และผู้ปกครองนักเรียน 378 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะของแบบสอบถามที่เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. พบว่าสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ด้านการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และ

ภูมิปัญญาในท้องถิ่น และด้านการขอรับการสนับสนุนจากชมรมสมาคม มูลนิธิฯ หรือหน่วยงานภายนอก

สภาพการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ซึ่งพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการประสานงานกับหอกระจายข่าวหรือวิทยุชุมชนในการช่วยประชาสัมพันธ์งานหรือกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

สภาพการดำเนินงานด้านการให้บริการชุมชน ซึ่งพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จัดบริการห้องสมุดและห้องคอมพิวเตอร์ของโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

สภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น ซึ่งพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการเผยแพร่แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นทางเว็บไซต์ของโรงเรียนเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

สภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ซึ่งพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สนับสนุนให้ครูผู้สอนเป็นวิทยากรในการอบรมความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ชุมชนและหน่วยงานอื่น ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

สภาพการดำเนินงานด้านการขอรับการสนับสนุนจากชมรม สมาคม มูลนิธิฯ หรือหน่วยงานภายนอก ซึ่งพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จัดทำโครงการขอรับการสนับสนุนช่วยเหลือในการพัฒนาโรงเรียนจากชมรม สมาคมมูลนิธิฯ หรือหน่วยงานภายนอก ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบ สภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพโดยตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบ สภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพโดยตำแหน่ง โดยภาพรวม พบว่า ตำแหน่งที่แตกต่างกันทำให้ภาพรวมของการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษาในทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และเมื่อเปรียบเทียบแต่ละด้าน ผลปรากฏ ดังนี้

2.1.1 ครูและผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2.1.2 ครูและผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการให้บริการชุมชน ในภาพรวมและในแต่ละข้อ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2.1.3 ครูและผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสนับสนุนและ ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น ในภาพรวมและในแต่ละข้อ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2.1.4 ครูและผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ในภาพรวมและในแต่ละข้อ แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2.1.5 ครูและผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการขอรับการสนับสนุนจาก ชุมชม สมาคม มูลนิธิฯ หรือหน่วยงานภายนอก ในภาพรวมและในแต่ละข้อ แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2.2 ผลการเปรียบเทียบ สภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวม พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดกลางจะมีสภาพ การดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน ขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ และเมื่อเปรียบเทียบแต่ละด้าน ผลปรากฏ ดังนี้

2.2.1 ครูและผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ในภาพรวม จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดกลางจะมีสภาพการดำเนินงาน ด้าน การประชาสัมพันธ์โรงเรียนมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก

2.2.2 ครูและผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการให้บริการชุมชน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ในภาพรวม จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2.2.3 ครูและผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น ในภาพรวม จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน ขนาดกลางจะมีสภาพการดำเนินงานด้านการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา ในท้องถิ่น มากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก

2.2.4 ครูและผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ในภาพรวม จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน ขนาดกลางจะมีสภาพการดำเนินงาน ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และหน่วยงานอื่น มากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่

2.2.5 ครูและผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการขอรับการสนับสนุนจาก ชมรม สมาคม มูลนิธิหรือหน่วยงานภายนอก ในภาพรวม จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน ขนาดกลางจะมีสภาพการดำเนินงานด้านการขอรับการสนับสนุนจากชมรม สมาคม มูลนิธิ หรือหน่วยงานภายนอก มากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ซึ่งผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า สภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ทุกด้านในภาพรวมพบว่า สภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนค่อนข้างน้อย อาจเป็นเพราะอยู่ในพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงและบางแห่งตั้งอยู่ในหุบเขา และเส้นทางเดินทางคมนาคมไม่สะดวก การติดต่อประสานงาน การประชาสัมพันธ์ข่าวสารของโรงเรียนและการดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปด้วยความยากลำบาก และต้องอาศัยความเข้าใจอันดีต่อกันของทุกคนในชุมชน จึงทำให้ผลการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประยูร เข็มทอง (2541, หน้า 14) ที่กล่าวว่า “การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นบทบาทของผู้บริหารในการบริหารโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน นับตั้งแต่การวางแผน การติดต่อประสานงาน การเผยแพร่ข่าวสาร การให้ความร่วมมือช่วยเหลือ ตลอดจนการใช้แหล่งทรัพยากรซึ่งกันและกันโดยมุ่งสร้างสรรค์ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านต่าง ๆ แก่โรงเรียนและชุมชน” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชานูวัฒน์ สุตสาคร (2547) ที่พบว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอคลองใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษตราด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลิขิต การะภักดี (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ งานการร่วมกิจกรรมของชุมชน งานการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน งานประชาสัมพันธ์โรงเรียน งานการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น และงานการให้บริการแก่ชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรางค์ ลำดวน (2547) ที่พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ธวัชชัย บุญเต็ม (อ้างอิงใน มนตรี ขอนทอง, 2548, หน้า 100) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ รวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของดลใจ ตันเจริญ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารโรงเรียนถือว่าโรงเรียนเป็นของประชาชน ผู้บริหารโรงเรียนมีความใกล้ชิดกับประชาชน มีงานทางวัฒนธรรมและศาสนาที่หนักไปร่วมกับชุมชน ทั้งนี้ เพื่อรักษามนุษยสัมพันธ์และความร่วมมือที่ดีกับประชาชน ผู้บริหารโรงเรียนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรู้เห็นกิจการของโรงเรียนตามสมควร หรือทุกโอกาสที่ทำได้ อีกทั้งยังแนะนำให้ครูออกไปพบปะผู้ปกครอง หรือเยี่ยมเยียนนักเรียนที่บ้าน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวตามวัฒนธรรมไทย จึงทำให้สภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น อยู่ในระดับมาก (ธีระ รุญเจริญ, 2550, หน้า 257-258) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประทีน จิวหยี่ (2549) ที่พบว่า สภาพในงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ในด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านรองลงมาได้แก่ ด้านการให้บริการชุมชน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545) มาตราที่ 38 (2) กล่าวไว้ว่าสถานศึกษาร่วมกับชุมชน ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพยากรสนับสนุนตามความเหมาะสมและความจำเป็น ดังนั้นโรงเรียนและชุมชนจึงให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาไม่เห็นความสำคัญในการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน หรืออาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนยังไม่เข้าใจหลักการและบทบาทของโรงเรียนกับชุมชนเท่าที่ควร (สมยศ ยิ่งยงเมธี, 2550) และเนื่องมาจาก

ในปีการศึกษา 2546 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้สถานศึกษาทั่วประเทศไทยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยสถานศึกษาต่าง ๆ ต้องมีการทำความเข้าใจและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการในท้องถิ่น โดยให้เน้นแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นให้มากขึ้น และบรรจุเป็นหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษานั้น ๆ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอนของครู จากการใช้ครูเป็นผู้บรรยายให้ฟังมาเป็นจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น และเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมปอง รินทอง (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีการใช้ส่วนใหญ่สม่ำเสมอ มีร่องรอยการใช้ชัดเจน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้บุคคลในชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน ด้านการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี ด้านการใช้การแสดงศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านการใช้สถานที่ในชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด และด้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน สภาพปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนโดยรวม ยังมีข้อขัดข้องและอุปสรรคในการใช้อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน คือ ด้านงบประมาณ ด้านนักเรียน ด้านกฎหมายระเบียบ ข้อปฏิบัติ ด้านครูและผู้บริหาร และด้านแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ผลการเปรียบเทียบ สภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพโดยตำแหน่ง โดยภาพรวม พบว่า ตำแหน่งที่แตกต่างกัน ทำให้ภาพรวมของการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษาในทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนกับชุมชนมีปฏิสัมพันธ์และมีการติดต่อประสานงานค่อนข้างน้อย ทำให้ขาดความเข้าใจอันดีต่อกัน จึงทำให้ครูและผู้บริหารนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการดำเนินการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพฑูรย์ ยาไทย (อ้างอิงใน สมยศ ยิงยศเมธี, 2550) ที่ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามการรับรู้ของผู้นำชุมชนและผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา

อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการที่ผลวิจัยเป็นเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่า ครูและผู้บริหารของนักเรียนมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่างกัน ดังนั้น จึงสอดคล้องกับแนวคิดของกิติมา ปรีดีดีลิก (2532, หน้า 237) ได้กล่าวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ว่า “ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นกระบวนการในการวางแผน การควบคุม การประสานงาน การจัดบุคลากร และเผยแพร่ความรู้ต่อชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนและโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อมกัน” และสอดคล้องกับแนวคิดของอมรชัย ต้นติเมธ และปรีชา คัมภีรปกรณ (อ้างอิงใน นันทรัตน์ เจริญกุล, 2549) ได้สรุปไว้ว่า โรงเรียนส่วนมากไม่ได้คำนึงถึงความสำคัญทางด้านกาบริการแก่ชุมชนเท่าที่ควร ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูไม่ค่อยมีโอกาสได้คลุกคลีกับชุมชน เนื่องจากที่อยู่อาศัยห่างไกลจากโรงเรียนและชุมชน มีภาระงานและภาระครอบครัวที่ต้องดูแล หรืออาจเป็นเพราะโรงเรียนยังไม่มีความพร้อมด้านสิ่งของ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่สามารถให้บริการแก่ชุมชน ทำให้ชุมชนไม่ได้รับประโยชน์จากโรงเรียนเท่าที่ควร ประกอบกับการที่โรงเรียนขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ประชาชนไม่ทราบความเคลื่อนไหวของโรงเรียนและไม่ทราบถึงบทบาท ความสำคัญ สิทธิและหน้าที่ของตนที่พึงมีต่อโรงเรียนและอาจเป็นไปได้ที่ชุมชนบางแห่งยังขาดความพร้อมทั้งในเรื่องความรู้ ทรัพยากร และเวลาในการเข้าร่วมบริหารจัดการและความเอาใจใส่จากชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงไม่ใช่สิ่งที่ปฏิบัติได้ง่ายนัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรางค์ ลำดวน (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารจัดการความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ของบุคลากรพบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบ สภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวม พบว่า ทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาแต่ละขนาดมีการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่แตกต่างกัน เพราะบุคลากรภายในโรงเรียนของแต่ละโรงเรียนมีจำนวนมากน้อยต่างกัน โรงเรียนที่มีบุคลากรจำนวนมากจะมีการกระจายงานให้รับผิดชอบงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้โดยเฉพาะจึงทำให้งาน

เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและประสบผลสำเร็จ โดยโรงเรียนที่มีบุคลากรจำนวนน้อยมีงานที่ได้รับมอบหมายหลายด้าน จึงทำให้ดูแลงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ไม่ทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประเสริฐ กลิ่นหอมหวล (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องศึกษาปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการให้บริการแก่ชุมชน ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น การประชาสัมพันธ์โรงเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และเมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสำเร็จ คล้าจิ้น (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูผู้รับผิดชอบงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การทดสอบนัยสำคัญความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยภาพรวมและจำแนกรายด้าน พบว่า โดยภาพรวม โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำให้มีสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้าน ปรากฏผล ดังนี้

3.1 ครูและผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขาดการดำเนินการเผยแพร่ข่าวสาร การรายงานผลการดำเนินงานต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงทำให้ระดับความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในด้านนี้

อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมยศ ยิงยศเมธิ (2550, หน้า 33) ที่กล่าวว่า ประการสำคัญคือความสามารถในการวางแผนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยจะต้องวางแผนการดำเนินงานด้านประชาสัมพันธ์ให้ดีและต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง การประชาสัมพันธ์สถานศึกษา เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการนำเสนอผลงานความสำเร็จของสถานศึกษาในลักษณะต่าง ๆ ทั้งที่เป็นผลงานของนักเรียนและคณะครูอาจารย์ให้ทุกคนได้ชื่นชมยินดีกับความสำเร็จและสถานศึกษา ต้องมอบความสำเร็จดังกล่าวคืนกลับไปเป็นของชุมชน ด้วยเหตุผลที่ว่า หากชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมทุนทรัพย์ ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญแล้ว สถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย ครู อาจารย์ นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ ซึ่งมีอยู่จำนวนน้อยนิดจะไม่สามารถทำงานให้ประสบผลสำเร็จได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเชษฐา ชนะบุญ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ตามทฤษฎีของผู้บริหารโรงเรียน ครูสายผู้สอน และประธาน คณะกรรมการสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินการด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน มีการดำเนินการ อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับแนวคิดของสุรางค์ ลำดวน (2547) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การประชาสัมพันธ์โรงเรียน เป็นงานที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ เพราะเป็นงาน เผยแพร่ข่าวสารการดำเนินการของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ และมีความภูมิใจในผลงานร่วมกัน รวมทั้งจะเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานด้วยความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น กิจกรรมที่ปฏิบัติ เช่น การประชุมผู้ปกครอง การจัดทำจุลสารสิ่งพิมพ์ บ้ายประกาศ การพบปะเยี่ยมเยียน การออกข่าวทางสื่อสารมวลชน การจัดทำหอกระจายข่าวเสียงตามสายหรือการพูดประชาสัมพันธ์ในงานพิธีต่าง ๆ ที่มีโอกาส

และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีการประชุมผู้ปกครอง เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนและรายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนในปีการศึกษาที่ผ่านมา อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ มีป้ายนิเทศเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการหรือข่าวสารต่าง ๆ ของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ มีการประสานงานกับหอกระจายข่าวหรือวิทยุชุมชนในการช่วยประชาสัมพันธ์งานหรือกิจกรรมของโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบตามสถานภาพโดยตำแหน่งระหว่างครูและผู้ปกครอง พบว่า ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนต์รี ทองซอน (2548, หน้า 102) ที่วิจัยเรื่องการศึกษาบทบาทการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทด้านการประชาสัมพันธ์ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนให้แก่ชุมชนและหน่วยงานอื่น โดยใช้สิ่งพิมพ์ หอกระจายข่าวหรือระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีระดับปฏิบัติปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวิธีการต่าง ๆ ของโรงเรียนที่มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียนสู่หน่วยงานต่าง ๆ และชุมชนในท้องถิ่น โดยมีการวางแผนและมีการปฏิบัติไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้การสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่ประสบความสำเร็จ และเมื่อเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน พบว่าโดยภาพรวมแล้ว โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันจะมีสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในด้านนี้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดย โรงเรียนขนาดกลางจะมีสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการประชาสัมพันธ์ มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรุษา หวังสวาท (2549, หน้า 95) ผลจากการศึกษาพบว่า โรงเรียนขนาดกลางมีบทบาทในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้น่าจะมาจากสาเหตุที่โรงเรียนขนาดกลางมีจำนวนบุคลากรมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีบุคลากรรับผิดชอบโดยตรง จึงสามารถดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ดีกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

3.2 ครูและผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการให้บริการชุมชน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าชุมชนกับโรงเรียนมีความใกล้ชิดกัน พึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธวัชชัย บุญเต็ม (อ้างอิงใน มนตรี ขอนทอง, 2548, หน้า 100) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ เมื่อเปรียบเทียบตามสถานภาพโดยตำแหน่ง ในภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษามีอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ค่อนข้างจำกัดในการให้บริการชุมชน แต่ชุมชนมีความคาดหวังเกี่ยวกับการให้บริการทรัพยากรของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของซรุณ สุนทรนนท์ (2546, หน้า 24-25) ได้กล่าวถึงการให้บริการชุมชนไว้ว่า นอกจากการจัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ โรงเรียนควรจัดบริการให้แก่ชุมชนเพื่อความสะดวกและความประหยัด มีโรงเรียนจำนวนไม่น้อยที่มีสภาพความพร้อมดีกว่าชุมชน เช่น บ่อน้ำ น้ำประปา เครื่องขยายเสียง โต๊ะเก้าอี้ เครื่องใช้ต่าง ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้โรงเรียนควรพิจารณาให้บริการแก่ชุมชนอย่างทั่วถึงและควรกำหนดกฎเกณฑ์ในการให้บริการไว้ เพื่อให้สิ่งของที่ให้บริการนั้นคงทนสามารถให้บริการได้ตลอดไป เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามขนาดของโรงเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ.05 แต่เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ แล้วกลับพบว่า ไม่มีผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดต่าง ๆ ที่มีสภาพการดำเนินงานต่างกัน

3.3 ครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญในการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานให้โรงเรียนพัฒนาตามมาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ในมาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น และเมื่อเปรียบเทียบตามสถานภาพโดยตำแหน่งในภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาให้ความสนใจในการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นน้อย เนื่องจากมุ่งเน้นให้ผู้เรียนค้นคว้าแหล่งเรียนรู้จากสื่อเทคโนโลยีมากกว่าภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่มีความสำคัญและใกล้ตัวผู้เรียนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของยั้งยง เทาประเสริฐ (2542) ที่ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) ไว้ว่า เป็นองค์ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่สั่งสมและสืบทอดกันมา อันเป็นความสามารถและศักยภาพในเชิงแก้ปัญหา การปรับตัวเรียนรู้และสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อการดำรงอยู่รอดของเผ่าพันธุ์จึงตกทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของธรรมชาติเผ่าพันธุ์หรือเป็นวิถีของชาวบ้าน ซึ่งควรศึกษาค้นคว้า เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ในภาพรวม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยโรงเรียนขนาดกลางจะมีสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

3.4 ครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างใกล้ชิด โรงเรียนมีการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ และกิจกรรมตามวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีการจัดกิจกรรมกีฬาชุมชนเพื่อเชื่อมสัมพันธ์มิตรระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงทำให้ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมยศ ยั้งยศเมธี (2550, หน้า 32) ที่กล่าวถึงการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่นไว้ว่า เป็นการดำเนินงาน

หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น เช่น

1. การให้บุคลากรในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน เช่น การมาร่วมงานมงคลสมรสของคนในชุมชน หรือการช่วยเหลืองานอุปสมบท เป็นต้น
2. การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เช่น การร่วมกันจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาระหว่างบุคลากรในโรงเรียนและบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ไมตรีอันดีต่อกัน เป็นต้น
3. การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมศิษย์เก่าหรือสมาคมครูและผู้ปกครองโรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญ และเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ดังนั้นภารกิจหลักของโรงเรียนคือการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มีความเข้าใจอันดีต่อกันตลอดไป

เมื่อเปรียบเทียบตามสถานภาพโดยตำแหน่ง ในภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การร่วมกิจกรรมของชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนไม่ค่อยให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศราวดี ในชัยภูมิ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001 เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดกลางจะมีสภาพการดำเนินงาน ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และหน่วยงานอื่น มากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่

3.5 ครูและผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการขอรับการสนับสนุนจากชมรม สมาคม มูลนิธิ หรือหน่วยงานภายนอก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จากชุมชนหรือศิษย์เก่าที่จบไปแล้วจึงทำให้มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมยศ ยิ่งยศเมธี (2550, หน้า 32) ได้ให้กล่าวถึงการขอรับการสนับสนุนจากชมรม สมาคม มูลนิธิ และหน่วยงานภายนอกไว้ว่า เป็นการแสวงหา

แนวทางและความร่วมมือจากชุมชนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมหรือเป็นที่ปรึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้นำในการดำเนินการร่วมกับผู้ปกครองและบุคลากรภายในโรงเรียน สอบถามหรือติดต่อไปยังศิษย์เก่าหรือบุคคลในชุมชน ให้ช่วยประสานงานและขอรับการสนับสนุนจากชมรม สมาคม มูลนิธิฯ และหน่วยงานภายนอก เพื่อชักนำให้มาร่วมกิจกรรมหรือช่วยเหลือโรงเรียนหรือพัฒนาโรงเรียนให้มีความพร้อมด้านต่าง ๆ มากขึ้น และโรงเรียนสามารถดำเนินการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อเปรียบเทียบตามสถานภาพโดยตำแหน่ง ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมยศ ยิงยศเมธี (2550, หน้า 84 – 88) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยโรงเรียนขนาดกลางจะมีสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการขอรับการสนับสนุนจากชมรม สมาคม มูลนิธิฯ หรือหน่วยงานภายนอกมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ควรให้ความสำคัญในด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองทราบความก้าวหน้าของสถานศึกษาให้มากขึ้น ด้านการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสนองต่อนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานให้โรงเรียนมีการพัฒนาตรงตามมาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้และด้านการขอรับการสนับสนุนจากชมรม สมาคม มูลนิธิฯ หรือหน่วยงานภายนอก ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกให้มากขึ้น เพื่อนำงบประมาณมาพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนโดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนได้จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชน

2.2 ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนกับชุมชน

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มประชากรอื่น ๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นต้น